

Le patois, un trésor national : yio van no ?

Autor(en): **F.M.**

Objektyp: **Article**

Zeitschrift: **L'ami du patois : trimestriel romand**

Band (Jahr): **8 (1980)**

Heft 3

PDF erstellt am: **10.07.2024**

Persistenter Link: <https://doi.org/10.5169/seals-239502>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

Le patois, un trésor national

YIO VAN NO?

E bin i mè chinbyiè ke la yia i vin ti lè dzoua adi plye konplikaye. Nion lè contin, lè j'impoû chon hô, parto di grève mimamin lè j'étudian chon dérandji, lè payijan i l'an le contingentement, lè j'ovrè volon ihre mè payi, avè mé dè condji, è min dè j'horè dè trâvo. To i hôchè, lè achuranthè, lè journau, lè fré d'épeto, la benzine, lè loyidzo, è portan la Chuiche i lè le payi le pye retso dou mondo. I parè ke din nouhro piti payi i l'a 2 millions 500 000 j'oto chin ke fâ on oto po duvè perchenè et demi, to chin i kosè, i fô prâ gagni po payi to chin. Lè fèmalè achebin ne chon pâ contintè, i volon ihre payè kemin lè j'homo, chovin i prinyon le travô i j'homo, i ne volon rin mé bouébâ, i moujon a la pilula è chovin kan i l'an otiè in route i van onko le fére a pachâ, i volon avè l'oto, i ne volon rin mè takouna lè piâlè e lè j'hayion è pu po fére a medji i van i bouhèsè a la Coop ou bin a la Migros, è i pu dre ke ou dzoua d'ora la kondihion di fèmalè i l'a tètubliamin tsantzî du l'a 30 a 40 an in d'arè. E ora nouhrè bravè fèmalè i l'an drè dè vote, i n'in da ou guèrnèmin a Berna, din lè kemounè, din lè chochieta, din lè j'administrachion è apri to chin lè djusto è bin. Kan on moujè ke nouhrè bravo députés a Barna i voton hô la man 3 milliards è demi po l'armée, po atzeta di tank, di avion, di canon, di fusée è po l'AVS, è po idji lè tièchè maladie i l'an rin mé d'erdzin. I fô mouja dévan to a thiâ lè dzin in piace dè lè vouèhri è dè lou j'idji. Din le mondo a pou pri la mitchi i travaillon po dèchtruire l'otra mitcha. D'apri di j'étudè ke l'an fè in 1870 i kosavè 50 fr.

po tchiâ on-homo, in 1914 i kosavè 500 fr. è in 39-45 i kosavè 50 000 fr.; kan on moujè k'on avion i kosè 8 a 20 millions, on tank 2 a 3 millions, i lè kan mimo damadzo po l'herdzin. E pu tchè-ke fô moujâ de la politique; kan i lè thiachon d'alâ votâ po lè député, ti lè parti i volon travayi po le bin dou payi, i volon invouyi a Barna di j'homo malin, inchtrui, rujâ pomenâ a bin le ménadzô fédéral, kemin on di, mâ chovin kan i chon lè a Barna i l'an dou mô dè lou j'intindre, è on piti chitoyin dejè; chovin on gagnèrè d'invouyi a Barna di tâcô è lè afère oudran prâ mi? Kan on moujè ke le déficit de la Confédérachion i virè outoua dè on milliard è ke lè grantè bankè i fan on boni dè 250 a 300 millions, i fô kan mimo krère ke l'a otiè ke djuillè pâ bin din la mécanique? E ora no j'an lè tsemin dè fè ke fan achebin pachâ 700 millions dè déficit, chin ke fâ a pou pri 2 millions per dzoua, on pou prechque dre ke chin i lè ouna vargo-gne. In Chuiche, no j'an ouna Constituchion è di lê ke tsakon i dè rêchpecta. Kan on moujè bin tièke lè lè lê, è bin chin lè kemin ouna deléje (une barrière) yio ke to le mondo lè arèthâ, mâ la plie grôcha inpartia i van drè kontre, hâ i chon honiso è payon lou j'impou d'apri chin ke gâgnon è pu i l'a lè fou ke pachon per déjo, è lè malin, lè rujâ i pachon per déchu è i ne payon pâ chin ke dèvon, è dériremin on chartin B. chè fè akrotchi permò ke l'avè brouilli chè déclarachion, ma parche ke irè on grô, on hô pliaci i l'a pu chin teri a bon conto; è dre ke n'in da galéjamin dè hou rouhsè; è in Chuiche i djion ke li y'a 14 milliards dè katchi, ke ne payè pâ

d'impoû.

E ora apri to chin ke vinyio dè dre, hio krèdè vo ke no van, kan on moujè ke la yia vin adi plie difichila, to i hochè, la drouga parmi la jeunesse, ti hou lâre ke dévalijon lè bankè, prâ ne krèyion nè a Diu nè a diablo, chin foton di lê, ti lè payi chè prépâron a la djièra, lè Russe i l'an di fusée avu ouna portâye dè 600 a 700 km., in Europe i n'in fan atan. On intin dre k'an l'an 2000 i l'arè 6 milliards



dè 'dzin chu tèrra, ke l'arè pâ prou martchandi po to chin nuri; ke l'arè rin mé dè pétrole, ke che lè Russe è lè Chinois alichan chintindre i vindran medji è fréjà l'Europe. No j'an lê ke lè impogenâ pè lè gaz, l'ivouet ke lè mônèta pè lè j'acide, to chin kon medzè, la frete, la chalorda, tochin i lè trètâ chimikeman è fô krère ke l'homo chinpojenè piti a piti. Du che per lé i l'arè totè chouartè dè maladie novalè. I parè k'in l'an 2000 i l'arè 8 millions dè chômeu din le mondo, parto di révoluchion, ti lè guvernèmin n'arouvéron pa mé a mantigni l'ouâdre. Ti lè payi i l'an la bomba atomique è i parè ke dza ora che totè hou bombè étyiatchan la mitchi dou mondo éxistèrè pâ mé, tochin i porè bin arouvâ on momin?

Bin chur i ne fô pâ vère l'avigni in nè, totè lè chituachion du ke le mondo éxichtè i l'a bin fayu lè déboubenâ, mâ chti kou l'afère ne cherè pâ fachilo?

F.M. Epindè

Pour vos paiements: *L'AMI DU PATOIS, J. Brodard*
LA ROCHE

Cpte de chèques 17 - 1016 Fribourg (Abonnement annuel fr. 8.--)

Editeur- Rédacteur responsable : Jean BRODARD
Chalet des Neiges
1634 LA ROCHE